

Εις τιμή και μνήμη Οσίου Ιουστίνου Πόποβιτς

/ Γνώμες

- του Αθανασίου Αγγελόπουλου Καθηγητή Πανεπιστημίου, Διευθύνων Σύμβουλος Ι.Ε.Θ.Π.

1. Εισαγωγικά

1α. Κατά το επίσημο εορτολόγιο της Ορθοδόξου κατ' Ανατολάς Εκκλησίας του Χριστού, στις 14 Ιουνίου, επιλέξει «μνήμη Ελισσαίου πρ., Μεθοδίου, Ιουστίνου Πόποβιτς» (βλ. Ημερολόγιο 2024 Ιεράς Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως, σελ. 140).

1β. Η πρόκριση και απόφαση της Εκκλησίας, να εορτάζεται ο αγιοκαταταγείς, το 2010, Όσιος Ιουστίνος Πόποβιτς, κατά μήνα Ιούνιο, έχουν να κάνουν με τον Ιουστίνo Φιλόσοφο και Μάρτυρα. Το όνομα Εκείνου έλαβε ο Όσιός μας, ως μοναχός. Ο Φιλόσοφος και Μάρτυρας Ιουστίνος τιμάται 1 Ιουνίου: «Ιουστίνου φιλοσόφου και μάρτυρος, Πύρρου, Χαριτούς»(βλ. ό.π., σελ. 140).

1γ. Γιατί η έξαρση τιμής και μνήμης του Οσίου Ιουστίνου Πόποβιτς, το 2024; Φέτος, δηλαδή; Διότι ο Όσιος (1894-1979) συμπληρώνει 130 χρόνια από της

γεννήσεώς του (1894-2024). Για τον ειδικό αυτό λόγο, το Ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού (Ι.Ε.Θ.Π.), που εδράζεται στο ιδιόκτητο ιστορικό νεοκλασικό συγκρότημα του 1898, υπό την επωνυμία των ευεργετών του, «Μέλαθρον Αναστασίου-Ιουλίας Μπίλλη»(οδ. Μουσών 37, Άνω Πόλη Θεσσαλονίκης 54638), αφιερώνει και προβάλλει δράσεις του εις τιμή και μνήμη του Οσίου.

1δ. Υπάρχει και επιπρόσθετος σημαντικός λόγος. Μέλη του Ιδρύματος, εν οίς και ο υποφαινόμενος, είχαν προσωπική γνωριμία και συνεργασία με τον Όσιο Ιουστίνου Πόποβιτς, εν ζωή (1964 κ.ε.). Κατ' ευτυχή συγκυρία, οι τιμές προς τον Όσιο και οι έρευνες γι' Αυτόν συνέπεσαν και με το γεγονός των 30 χρόνων λειτουργίας και δράσεως του ΙΕΘΠ (1993-2023).

1ε. Πώς τιμήθηκε ιδρυματικώς ο Όσιος Ιουστίνος; Το Διοικητικό Συμβούλιο έφερε σε πέρας συγκεκριμένες δράσεις, 6 τον αριθμό. Συγκεκριμένα: πρώτον, αναρτήθηκε στη Βιβλιοθήκη του ΙΕΘΠ ειδική πινακίδα, με τίτλο: «Βιβλιοθήκη ΙΕΘΠ. Προστάτης: Όσιος Ιουστίνος Πόποβιτς Τσέλιε Σερβίας. Ιουστίνος Πόποβιτς: «Τα βιβλία είναι τα παιδιά μου». Δεύτερον, εκδόθηκε ειδικό τεύχος, με τίτλο «Όσιος Ιουστίνος Πόποβιτς, Τσέλιε Σερβίας (1894-1979). Ο Φιλόσοφος, ο Θεολόγος, ο Ιστορικός, ο Άνθρωπος, ο Ασκητής, ο Άγιος. Μέσα από τα έργα Του, επιλεκτικά», σελ. 79. Επιμέλεια: Αθανάσιος Αγγελόπουλος. Εκτύπωση: «ΑΝΤΙΤΥΠΟ», e-mail: [\[email protected\]](#)· Τρίτον, έγινε, δια συμβολαιογραφικής επισήμου πράξεως, δωρεά ακινήτου στο ΙΕΘΠ, εις μνήμη Οσίου Ιουστίνου Πόποβιτς (7Απριλίου 2023)· Τέταρτον, περιελήφθη στην Σειρά Εκδόσεων ΙΕΘΠ Τόμος (σελ. 182), με τίτλο: «Όσιος Ιουστίνος Πόποβιτς, Τσέλιε Σερβίας (1894-1979), 130 έτη από της γεννήσεώς του (1894-2024). Ο Φιλόσοφος, ο Θεολόγος, ο Ιστορικός, ο Άνθρωπος, ο Ασκητής, ο Άγιος. Μέσα από την αγία βιωτή Του και το πολύκροτο συγγραφικό έργο Του».Εποπτεία-Επιμέλεια-Συντονισμός: Αθανάσιος Αγγελόπουλος (Εκτύπωση: Φωτογραφικό Κέντρο «ΑΝΤΙΤΥΠΟ», e-mail: [\[email protected\]](#))· Πέμπτον, έλαβε χώρα συμβολική επίσκεψη στην έδρα του ΙΕΘΠ, στο «Μέλαθρον Αναστασίου - Ιουλίας Μπίλλη» (Μουσών 37, Θεσσαλονίκη) του Προέδρου - Πρυτάνεως του Πανεπιστημίου Singidunum Βελιγραδίου Δρος Καθηγητού Milovan Stanisic, συνοδεία του εκεί Καθηγητού Δρος Γεωργίου Λόη. Ο πατέρας του, Desimir, υπήρξε προσωπικός φίλος και ακόλουθος του Οσίου, εν ζωή. Τελευταία πράξη τιμής και μνήμης Θεία Λειτουργία, ως εξής.

2. Θεία Λειτουργία εις τιμή και μνήμη Οσίου Ιουστίνου Πόποβιτς στον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό Αγίου Γεωργίου Νεαπόλεως Θεσσαλονίκης, Σάββατο 15 Ιουνίου 2024, την επομένη της μνήμης Του, 14 Ιουνίου.

2α. Το γεγονός υπήρξε πρωτοβουλία του ιερατικώς Προϊσταμένου του Ιερού Ναού π. Ελευθερίου Κουτσαφτάκη και του υποφαινόμενου. Οποίος είχε την μεγάλη τιμή

και ευλογία της προσωπικής γνωριμίας και συνεργασίας με τον Όσιο εν ζωή, μονάζοντα στο Τσέλιε της Σερβίας (1964-1979). Στο τέλος της Θείας Λειτουργίας, ο υποφαινόμενος, ως εις κήρυγμα είπε, επι λέξει, τα εξής, κατόπιν ευλογίας του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβα.

3. Το Κήρυγμα

Σεβαστό Ιερατείο, Αγαπητοί Αδελφοί. Έχω στα χέρια μου-και σας το επιδεικνύω-τον Τόμο, που εκδόθηκε, με πρωτοβουλία του ΙΕΘΠ. Τίτλος του: Όσιος Ιουστίνος Πόποβιτς, Τσέλιε Σερβίας (1894-1979). 130 έτη από της γεννήσεώς του (1894-2024). Ο Φιλόσοφος, ο Θεολόγος, ο Ιστορικός, ο Άνθρωπος, ο Ασκητής, ο Άγιος. Μέσα από την αγία βιωτή Τουκαιτο πολύκροτο συγγραφικό έργο Του.

3α. Θα σας μεταφέρω από τον Τόμο 4 ενδεικτικές και αποδεικτικές ενότητες, κατ' επιλογή κειμένων: Πρώτον·αποσπάσματα από τα Μηνύματα στον Τόμο, τόσο του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Ιερωνύμου Β΄, όσο και Μητροπολιτών, μεταξύ των οποίων του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου σας, όπως και από τα Προλεγόμενα στον Τόμο του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Ευσταθίου. Επίσης, κάποια αποσπάσματα Σέρβων διανοουμένων, ακολούθων του Οσίου. Δεύτερον· Βιογραφικά στιγμιότυπα περί του Οσίου. Τρίτον·προσωπικές εμπειρίες από την γνωριμία και συνεργασία μου με τον Γέροντα Ιουστίνο, εν ζωή (1964-1979). Τέταρτον·αποσπάσματα της διδασκαλίας του Γέροντος περί «Ανθρώπου και Θεανθρώπου».

Αποσπάσματα μηνυμάτων.

3β. Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Ιερώνυμος Β΄στο Μήνυμά του, μεταξύ άλλων, γράφει:

«Έχουμε να διδαχθούμε από τον Άγιο Ιουστίνο. Σε μια εποχή σχετικοποίησης των αξιών και εύκολου συγκρητισμού ακόμη και στο χώρο της Θεολογίας, σε μια εποχή έντονης εκκοσμίκευσης και αμαρτίας, το παράδειγμα και η χάρη του έγκλειστου στην Μονή των Αρχαγγέλων στο Τσέλιε Αγίου καταυγάζουν και πλουτίζουν την ζωή της Εκκλησίας μας. Ο συνεχώς προσευχόμενος πνευματικός πατέρας προβάλλει στη συνείδησή μας ως ένας νέος πατέρας και μαρτυρικός διδάσκαλος της Εκκλησίας μας. Η αγάπη του για τους Έλληνες, εξάλλου, μας χρεώνει ακόμη περισσότερο! Ας έχουμε την ευχή του».

3γ. Ο Μητροπολίτης σας στο Μήνυμά του γράφει: «Ο Όσιος Ιουστίνος Πόποβιτς, ανήκοντας στην μακρά σλαβική Ορθόδοξη Πνευματική Παράδοση και έχοντας συνδεθεί με μεγάλους θεολόγους της εποχής του, κατανάλωσε τον βίο του σ' αυτή τη γη, προσευχόμενος αδιαλείπτως, νηστεύοντας, μελετώντας, αγρυπνώντας και ψάλλοντας. Ακολουθώντας τη στενή και τεθλιμμένη οδό με υπομονή και αγάπη,

κατόρθωσε με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, να καθαρθεί και φωτισθεί η καρδιά του· να ενωθεί εν αγάπη μετά του Χριστού ο νους του· να κινηθεί, θεία συγκαταβάσει, σε όλες τις διαστάσεις των επιγείων, επουρανίων και καταχθονίων. Παρ' όλα αυτά, ο ίδιος με ταπείνωση μας έκανε όλους κοινωνούς των πνευματικών του εμπειριών, εμπλουτίζοντας την θεολογική μας γνώση».

3δ. Ο Μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης Αθανάσιος γράφει στο Μήνυμά του: «Ο Όσιος Ιουστίνος υπήρξε πραγματικά ένας άνθρωπος του Θεού, άνθρωπος της αλήθειας, της αγάπης, της σοφίας. Σύγχρονος Απόστολος του Ευαγγελικού Μηνύματος της Αναστάσεως του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, έδωσε τη ζωή του και όλη την καρδιά στην μετάδοση των σωτηρίων νοημάτων της πίστεώς μας, στις ψυχές των ανθρώπων και στην ενδυνάμωση του πνευματικού αγώνος των πιστών».

4. Αποσπάσματα από τα «Προλεγόμενα Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μονεμβασίας και Σπάρτης Γέροντος Ευσταθίου».

4α. «Οι Άγιοι, που είναι οι φίλοι του Θεού, που είναι η ζώσα ομοίωση του Χριστού, ήταν μόνιμοι και καθημερινοί οδηγοί και διδάσκαλοι του Οσίου Ιουστίνου. Θαύμαζε τα κατορθώματά τους, την πιστότητα και την εμμονή τους στην Ορθόδοξη Πίστη. Αγωνιζόταν να τους μιμηθεί, γνωρίζοντας ότι η μεγαλύτερη τιμή σε έναν Άγιο είναι η μίμησή του».

«Ήταν όλος παραδομένος στον Θεάνθρωπο Χριστό, έχοντας ως ασφαλείς καθοδηγητές τους Αγίους Πατέρες, τους Αγίους του Θεού. Αργότερα, συνέγραψε και μετέφρασε τους βίους, τους ασκητικούς αγώνες και την θεόδοτη ορθόδοξη φιλοσοφία και θεολογία τους». «Ο βίος του ήταν πολυκύμαντος και με ταπείνωση, υπομονή και προσευχή, υπέμεινε τις αδικίες, τις εξορίες, την αποστέρηση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις διώξεις». «Από το 1919 ως το 1921 έρχεται στην Αθήνα για μεταπτυχιακές σπουδές... τόνιζε τις τελευταίες ημέρες της ζωής του προς τους συμπατριώτες του: “Τα αδέρφια μας, τους Έλληνες, πάντοτε να τους αγαπάτε σαν τους δικούς σας πνευματικούς γονείς και αναδόχους και ως παντοτινούς διδασκάλους στην πίστη, στην ευσέβεια και στην εκκλησιαστικότητα”. Έλεγε μάλιστα με τη συνηθισμένη πραότητα ότι περισσότερο διδάχθηκε την ευσέβεια συγκατοικώντας με μια ευλαβή Ελληνίδα γιαγιά, που γνώριζε όλους σχεδόν τους βίους των Αγίων απ' έξω, παρά από πολλούς στο πανεπιστήμιο». «Ο Όσιος Ιουστίνος ο νέος απέρριπτε σφόδρα τη ρηχότητα και την υποκρισία του δυτικού ανθρωποκεντρισμού και ουμανισμού, ιδιαίτερα του ρωμαιοκαθολικισμού».

«Θεμελίωσε τον βίο του επάνω στον Χριστό, γιατί όλα όσα οικοδομούνται επάνω στον Θεάνθρωπο αντέχουν σε όλες τις καταιγίδες και φουρτούνες και στα δεινά

των πειρασμών, της αμαρτίας, του θανάτου και του διαβόλου.

Αντίθετα, ό,τι οικοδομείται δίχως Χριστό και ενάντια στον Χριστό, εύκολα καταρρέει και συντρίβεται, μόλις ξεσπάσουν οι φουρτούνες των πειρασμών, των αμαρτιών και των παθών, μα κυρίως, όταν φανεί ο άνεμος του θανάτου και του δαιμονισμού».

4β. Και καταλήγουν τα ωραία Προλεγόμενα του Μητροπολίτου Σπάρτης, με δύο διακηρύξεις του Αγίου Ιουστίνου Πόποβιτς του νέου, επι λέξει: «Για μας τους Χριστιανούς, τους φωτισμένους και διαφωτισμένους εν Χριστώ, τα πάντα σε αυτό τον κόσμο έχουν νόημα και αξία εφ' όσον αποτελούν μέσο και οδό προς την αιωνιότητα». Και επιλέγει: «Ο αγώνας μας είναι ενάντια στους εχθρούς της αιωνιότητας και της αθανασίας μας. Αυτοί είναι: οι αμαρτίες μας, τα πάθη μας. Κάθε αμαρτία κλέβει και λίγο από την αιωνιότητα μας και απονεκρώνει την αθανασία μας. Ας μη γελιόμαστε: η φιλία με την αμαρτία είναι έχθρα με τον Θεό, έχθρα με τον Κύριο και Χριστό. Δίχως την πίστη στον Κύριο, δίχως την αναγέννηση εν Χριστώ τω Κυρίω, δίχως την ζωή εν Χριστώ τω Κυρίω, ο άνθρωπος είναι και παραμένει εργαστήριο δαιμόνων». Και η πληροφόρηση: «Εκοιμήθη εν Κυρίω στις 25 Μαρτίου 1979. Μετά την αγιοκατάταξή του από την Σερβική Εκκλησία, το 2010, η μνήμη του εορτάζεται στις 14 Ιουνίου».

5. Αποσπάσματα από τα Μηνύματα της Σερβίας.

5α. Του Δρος Milovan Stanisic, Καθηγητού Πανεπιστημίου, Πρυτάνεως και Προέδρου των Πανεπιστημίων Singidunum Βελιγραδίου και Sinergija Βοσνίας. Γράφει: «Ο πατέρας μου, ονόματι Desimir, γεννήθηκε το 1926 στην Rudinama, Rogatica της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Ήταν το δέκατο τέκνο των γονιών του...Ο πατέρας μου ήταν θρησκευόμενος άνθρωπος, Χριστιανός Ορθόδοξος. Διακρίνετο για τις αγαθοεργίες προς πτωχούς συνανθρώπους του. Εντούτοις, ο ίδιος, λόγω ιδιοσυγκρασίας, ήταν ένας φιλάσθενος άνθρωπος. Στα χρόνια της μεγάλης ανέχειας, που διέκρινε τον παρελθόντα αιώνα, αγόρασε το πρώτο του βιβλίο. Συγγραφέας του ο Άγιος Πατέρας Ιουστίνος Πόποβιτς. Το γεγονός αυτό, της αποκτήσεως του βιβλίου και της μελέτης του, άρχισε να τον διαφοροποιεί και να τον προβληματίζει ως Ορθόδοξο, αλλά σκεπτόμενο, νοήμονα άνθρωπο. Πήρε, λοιπόν, την απόφαση και μετέβη στο Μοναστήρι των Αγίων Κελλίων-Τσέλιε Βαλιέβου της Σερβίας. Εκεί, γνώρισε προσωπικά τον συγγραφέα του βιβλίου και είχε μακρές συζητήσεις και ανταλλαγή σκέψεων και απόψεων με Εκείνον. Ο πατέρας εξεπλάγη με την σοφία, με τη διαύγεια του νοός, με την πνευματικότητα και με κάποια προορατική ενέργεια, που διέκριναν από τότε τον Άγιο Πατέρα Ιουστίνο Πόποβιτς. Αγόρασε και άλλα βιβλία και κάθε μέρα τα μελετούσε μέχρι το τέλος της επίγειας ζωής. Πάμπολλες φορές πήγε στο Τσέλιε και συναντούσε τον

Άγιο Πατέρα Ιουστίνου... Ο πατέρας μου γνώριζε για τα θαύματα του Αγίου Ιουστίνου. Γι' αυτά συζητούσαν ευρέως οι πιστοί της Επαρχίας Βαλιέβου. Ήταν από τότε απόλυτα βέβαιος ότι διάβαζε βιβλία ενός μέλλοντος Αγίου. Μεγάλη και βαθιά σημασία γι' αυτόν είχαν οι συζητήσεις με τον Άγιο Πατέρα Ιουστίνου. Αυτό το γεγονός επέδρασε πολύ θετικά και αναζωογονητικά και για την φυσική του υγεία».

5β. Του Δρος Vladimir Cvetkovic, Διευθυντού Τμήματος Σπουδών Αγίου Ιουστίνου Πόποβιτς του νέου, Τσέλιε Σερβίας, του Κέντρου Εκκλησιαστικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής Νίσσης Σερβίας. Γράφει: «Συγκεκριμένα, το Τμήμα Σπουδών Αγίου Ιουστίνου εξειδικεύεται στην μελέτη και έρευνα του προσώπου του, ως αγίας και μαρτυρικής βιωτής, Φιλοσόφου, Θεολόγου, Πνευματικού, Διδασκάλου, Εξομολόγου, Συγγραφέως και Μεταφραστή... δία συνεδρίων, εκδηλώσεων, μονογραφιών, τόμων τιμής και μνήμης... Δέκα διδακτορικές διατριβές είδαν το φως της δημοσιότητας σε πολλές γλώσσες... Το 2019, το Πανεπιστήμιο Βελιγραδίου αποκατέστησε και επανέφερε την καθηγητική ιδιότητα στο Πανεπιστήμιο αυτό του Αγίου Ιουστίνου. Εκλεγείς διετέλεσε τακτικός Καθηγητής της Δογματικής στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου αυτού,. Το κομμουνιστικό καθεστώς Τίτο διέγραψε το 1947 από τους καταλόγους των Καθηγητών του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου το όνομα του Αγίου, λόγω ιδεολογίας. Αν μη τι άλλο, το όφελος σήμερα είναι ότι το Πανεπιστήμιο σεμνύνεται, διότι στο Σώμα των Καθηγητών του διαχρονικά περιλαμβάνεται και το όνομα ενός αγίου Καθηγητού. Οι σχέσεις του Αγίου Ιουστίνου, εξάλλου, με την Ελλάδα και με το ελληνορθόδοξο πνεύμα, ιδιαίτερα, είναι οντολογικές. Δίδασκε τους συμπατριώτες Σέρβους ότι οι Έλληνες είναι ανάδοχοι και διδάσκαλοι, στην Ορθοδοξία, του σερβικού λαού... Ως μαθητές του Αγίου Ιουστίνου του νέου, είτε άμεσα δια ζώσης, όπως ο Καθηγητής Αθανάσιος Αγγελόπουλος υπήρξε, είτε έμμεσα, όπως εμείς οι λοιποί δια της μελέτης και ερεύνης στο συγγραφικό του έργο, έχουμε το υπέρτατο χρέος μνήμης του Αγίου Ιουστίνου του νέου.

6. Βιογραφικά στιγμιότυπα περί του Οσίου.

6α. Αποσπάσματα: «Ανακήρυξή του εις Αγιοτης Εκκλησίας, το 2010. Γεννήθηκε, το 1894, του Ευαγγελισμού, 25 Μαρτίου, στη Βράνια της Σερβίας. Εξεδήμησε εις Κύριο, το 1979, πάλι την ημέρα του Ευαγγελισμού, 25 Μαρτίου». «Ήταν το ανάστημα, το οποίο ύψωσε ένας Άγιος κατά του ολεθρίου, άνευ Θεού, μαρξισμού κομμουνισμού στη Γιουγκοσλαβία (1944-1990)». «Και δύο άνθρωποι να ήσαν στο ναό, εκείνος ομιλούσε ωσάν ο ναός να ήταν πλήρης» (σελ. 24, ο Βίος του). «Έλεγε, ερωτώμενος, για τούτο: “Τι; Ο ναός ποτέ δεν είναι άδειος, είναι πλήρης αγγέλων και εγώ δεν μιλώ ποτέ σε έναν κενό ναό» (βλ. ό.π., σελ. 25). «Ήταν άνθρωπος ενός διαφορετικού κόσμου από τον παρόντα κόσμο»(ό.π., σελ. 26).«Ο Άγιος Πατέρας

βοήθησε και θεράπευσε πολλούς ασθενείς, τους οποίους η ιατρική επιστήμη είχε εγκαταλείψει»(ό.π., σελ. 28).«Ολίγο μιλούσε για το παρελθόν του.Δεν του άρεσε να ομιλεί για τον εαυτόν του» (ό.π., σελ. 35). «Έλαβε το όνομα του Ιουστίνου, διότι αγαπούσε και το μαρτύριο και τη φιλοσοφία»(ό.π., σελ. 40).

«Εκάρη μοναχός από τον Μητροπολίτη Σκόδρας Δημήτριο, μετέπειτα Πατριάρχη Σερβίας. Ίδρυσε το περιοδικό, κύρους, με τίτλο: “Χριστιανική Ζωή” (1922-1927)». «Στην Αθήνα υπέβαλε διδακτορική διατριβή, το 1926. Εδώ συνδέθηκε με τον διαπρεπή στη συνέχεια Καθηγητή Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκό Ιωάννη Καρμίρη, Δογματικό». «Είχε εκλεγεί και Επίσκοπος της Καρπαθορωσικής Επαρχίας, σημ. Σλοβακίας, αλλά προτίμησε την μοναχική ασκητική βιωτή» (ό.π., σελ 47).

6β. Ο Καθηγητής Ιωάννης Καρμίρης για τον ακαδημαϊκό βίο Ιουστίνου. Γράφει: «Εγεννήθη το 1894, σπουδάζας δε την Θεολογίαν εν Σερβία, Ρωσία και Αγγλία, ανεκηρύχθη εν έτει 1926 διδάκτωρ Θεολογίας υπό της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, είς ην υπέβαλεν εναίσιμον διατριβήν, υπό τον τίτλον “Το πρόβλημα της προσωπικότητος και της γνώσεως κατά τον Άγιον Μακάριον τον Αιγύπτιον”. Εν έτη 1935 εξελέγη Υφηγητής και βραδύτερον Καθηγητής της Δογματικής εν τη Θεολογική Σχολή του Βελιγραδίου. Αλλ’ εν έτει 1945, επικρατήσαντος του κομμουνιστικού καθεστώτος εν Γιουγκοσλαβία, υπεχρεώθη να εγκαταλείψη το πανεπιστήμιον και να αποσυρθή εν Μονή, ως πνευματικός, συνεχίζων εκεί, υπό συνθήκας λίαν δυσχερείς, το πνευματικόν και συγγραφικόν έργον του. Αποτελεί όμως και μέχρι σήμερον την κεκριμμένην συνείδησιν της Σερβικής Εκκλησίας, αλλά και της μαρτυρικής Ορθοδοξίας εν γένει».

Ο Καρμίρης για την θεολογία του εκτιμά τα εξής, επιλέγει: «Όθεν και ταύτιζε ούτος τον Θεάνθρωπον Χριστόν με το θεανθρώπινον σώμα Του, την Εκκλησίαν, και συγκεκριμένως την Ορθόδοξον Εκκλησίαν. Και διά τούτο ως βασικήν τραγωδίαν του συγχρόνου ανθρώπου θεωρεί την αποεκκλησιαστικοποίησιν αυτού, δηλαδή την αλλοτρίωσιν (Εφεσ. 4,18), και απομάκρυνσιν αυτού από του Θεανθρώπου Χριστού και από της πλήρους εν χάριτι ζωής εν τω Σώματι Αυτού. Τονίζει δε ότι ο μεν Θεάνθρωπος Χριστός είναι το Α και το Ω του ανθρώπου, ούτος δε είναι αληθινός άνθρωπος μόνον δια του Θεανθρώπου και εν τω Θεανθρώπω, ούτως ώστε ο αγών δια τον Θεάνθρωπον είναι αγών δια τον άνθρωπον».

6γ. Άλλα βιογραφικά στιγμιότυπα. Επι λέγει: «Οι μαρξιστές έκαψαν περίπου 1000 βιβλία του. Εκείνος ήταν απειλή για το καθεστώς, επειδή ήταν γνωστό ότι δεν ήξερε να σιωπά»(ό.π., σελ. 57). «Συνελήφθη το 1946 και φυλακίστηκε. Μπήκαν οι παρτιζάνοι στον ναό, όταν εκείνος λειτουργούσε. Ένας από αυτούς μπήκε με το όπλο του στο Ιερό και τον διέταξε, ΕΞΩ». Απάντησε: «ΟΧΙ! Δεν βγαίνω προτού ολοκληρώσω τη Θεία Λειτουργία. Δεν είναι δυνατόν να διακοπεί, αλλά συ, αν

θέλεις, εκτέλεσέ με!». «Βγείτε με τα όπλα σας από το Ιερό»(ό.π., σελ. 57). Τον απελευθέρωσε από τη φυλακή ο Πατριάρχης Σερβίας Γαβριήλ, μόλις επιστρέψας εκείνος από το Νταχάου, απαχθείς εκεί από τους χιτλερικούς Γερμανούς». «Την επομένη, του Αγίου Νικολάου, εορτή της Σλάβας του, συλλειτούργησαν», ο Πατριάρχης και ο Ιουστίνος (ό.π., σελ. 58).

6δ. Άλλα στιγμιότυπα. «Τη Θεία Λειτουργία τελούσε στις 4 πρωινή, αμέσως μετά στη συγγραφή επάνω στη Δογματική μέχρι τις 11 και μετά συνέχιζε με τους “Βίους των Αγίων”. Δεν αναπαύοταν ποτέ, ποτέ» (ό.π.,σελ. 79). «Ενίστε, από την υπερκόπωση ξάπλωνε στο γκαζόν και κοιτάζε τον ουρανό, προσευχόμενος με το κομποσκοίνι. Να ξεκουραστεί για λίγα λεπτά» (ό.π.,σελ. 74). «Ο πατήρ Ιουστίνος είχε το χάρισμα των δακρύων. Σπανίως εκφωνούσε ένα κήρυγμα ή μια ομιλία, χωρίς να κλάψει. Και εγώ, όντας τότε νήπιο, συγκινημένος από τη θρηνωδία του, έκλαιγα σε κάθε κήρυγμά του, μαζί με την πλειοψηφία του ευρισκομένου στον ναό λαού»(ό.π., σελ. 92. π. Ιωάννης). «Έτρεχαν τα δάκρυα από τα μάτια του. Όταν κάποτε έτυχε να είμαι κοντά του στο Ιερό και να τον κοιτάζω, είδα ότι το φαιλόνιόν του ήταν βρεγμένο. Θαύμασα, διότι ήταν κάτι πρωτοφανές για μένα. Θαρρώ ότι σήμερα μας λείπουν τα άγια δάκρυά του για όλους εμάς, για τον κόσμο»(Επίσκοπος Μιλούτιν, ό.π., σελ. 93).

7. Προσωπικές μου εμπειρίες και συγκινήσεις με τον Γέροντα Ιουστίνο.

7α. Για πρώτη φορά επληροφορούμην για τον Γέροντα Ιουστίνο από τον πολύσεβαστό μου Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Ιωάννη Καρμίρη. Όταν επρόκειτο να έλθω στο Βελιγράδι (Δεκέμβριος 1963)για τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές μου, μετά την αποφοίτησή μου στην Αθήνα, επισκέφθηκα στο γραφείο του τον κ. Καρμίρη. Ήμουν ένα είδος βοηθού του. Όταν του είπα ότι μεταβαίνω στο Βελιγράδι, χάρηκε, ιδιαίτερα. Από τον Καρμίρη πληροφορήθηκα το πρώτον τα κατά τον Ιουστίνο. Με συνεχάρη για την επιλογή μου και μου εκμυστηρεύτηκε τις προσωπικές σχέσεις του με τον Ιουστίνο. «Σε παρακαλώ», μου είπε, «προσπάθησε να δεις τον φίλο μου Ιουστίνο. Είναι έγκλειστος από το καθεστώς σε ένα Μοναστήρι. Πρόσεχε, όμως, πως θα τον συναντήσεις. Γιατί, αν οι κρατικές αρχές ασφαλείας πληροφορηθούν τις επισκέψεις σου στον Ιουστίνο, θα σε συλλάβουν, μπορεί και να σε φυλακίσουν και κακοποιήσουν ή και να σε απελάσουν, επίζημιά των εκεί σπουδών σου. Ρώτησε τον, εκ μέρους μου, τι θα μπορούσα από δω να κάμω για εκείνον. Και προσοχή! Κανείς να μη γνωρίζει ότι συνδέεσαι με τον Ιουστίνο». Χωρίς να υποσχεθώ κάτι, συγκεκριμένο, στον Καθηγητή μου, κράτησα στο νου και στην καρδιά μου την παράκληση του.

7β. Η πρώτη γνωριμία. Στις 25 Μαρτίου 1964, συμβολική ημέρα γεννήσεως και

θανάτου του Γέροντος [αυτό πληροφορήθηκα, πολύ μετά], κατόπιν του εορτασμού της εθνικής επετείου του 1821 στην Ελληνική Πρεσβεία Βελιγραδίου, δια της «κρυφής» οδού (μονοπάτι) στο δάσος-λόφο Τσέλιε, και, ενώ άρχισε στο δάσος να χιονίζει, εγώ έφτασα από το Βόλιεβο αθέατος στο Μοναστήρι, το σούρουπο, ακούγοντας στο βάθος-βάθος του δάσους τσακάλια και λύκους να ωρύονται. Απέφυγα να ακολουθήσω τον κανονικό δρόμο, για λόγους ευνοήτους, αφού αυτός ελεγχόταν από το αστυνομικό τμήμα Βαλιέβου, επί της ίδιας οδού. Μια μοναχή με βλέπει στην είσοδο της αυλής. «Ποιος είστε; Τι θέλετε;». «Είμαι ένας Έλληνας, της είπα, και θέλω να γνωρίσω τον Γέροντα Ιουστίνου». Με οδήγησε στο κελί του. Μόλις βγήκε και με είδε, μου είπε: «Εσύ είσαι ο Αθανάσιος Αγγελόπουλος. Καλώς ήλθες, παιδί μου, σε περίμενα». Η ανταπόκρισή του με συγκλόνισε. Κατάλαβα ότι βρίσκομαι ενώπιον όντως ανθρώπου του Θεού. Έτσι έγινε η πρώτη συνάντηση, για να ακολουθήσουν πάμπολλες, «κρυφίως». Έδωσε εντολή ο Γέροντας στις αδελφές και στην ηγουμένη Γλυκερία, κανείς να μην γνωρίζει για την εκεί παρουσία μου, αν από κάποιον στο μέλλον ερωτώντο, οποιονδήποτε.

7γ. Η τελευταία επικοινωνία. Στις 25 Μαρτίου 1979, εκδημήσαντος εις Κύριον του Γέροντος, ήταν η ημέρα της Εξοδίου Ακολουθίας. Στις 25 Μαρτίου 1894 γεννήθηκε, λαβών, για τούτο, το όνομα Μπλάγκογιε, σερβιστί, Ευάγγελος, ελληνιστί. Στις 25 Μαρτίου 1964, ημέρα του Ευαγγελισμού, ήταν η πρώτη φορά, που τον επισκεπτόμουν. Και στις 25 Μαρτίου 1979, κατά θεία - πιστεύω - παραχώρηση, συνέπεσε να είμαι στο Βελιγράδι, ως Υφηγητής της Εκκλησιαστικής Ιστορίας, στη Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης για έρευνες. Ο Διευθυντής της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης, ονόματι Τσίρκοβιτς, Καθηγητής μου της παλαιοσλαβικής γλώσσας στη Θεολογική Σχολή Βελιγραδίου (1964-1967), με ενημέρωσε στις 24 Μαρτίου, ότι στις 25 Μαρτίου, την επομένη, θα γινόταν η Εξόδιος Ακολουθία του Γέροντος. Οπότε, αμέσως, το πρωί της 25ης Μαρτίου, αναχώρησα για Τσέλιε. Έφτασα, ακριβώς, κατά τη διάρκεια της Ακολουθίας. Μόλις με είδαν εκεί οι γνωστές μου αδελφές και φίλοι μου Σέρβοι Αρχιερείς, με παρότρυναν να πω δύο λόγια, λόγω των ιδιαιτέρων δεσμών μου με τον Γέροντα. Κάτι, που πολύ το ήθελα. Τα λόγια μου, σερβιστί, ήταν περίληψη τηλεγραφική των πνευματικών σχέσεών μου και συνεργασιών μου πολυχρονίων με τον Γέροντα. Αιώνια Αυτού η μνήμη και η ευλογία και η πρεσβείες και η παρουσία του μεθ' ημών και εν τω μέσω ημών.

8. Αποσπάσματα της διδασκαλίας του Γέροντος Ιουστίνου Πόποβιτς, Τσέλιε Σερβίας «περί ανθρώπου και Θεανθρώπου».

□ Η Ανάσταση του Σωτήρος Χριστού είναι η πηγή κάθε χαράς, είναι η καθολική χαρά. Γι' αυτό και πάλι και πολλάκις και αναρίθμητες φορές: Χριστός

Ανέστη! Αληθώς Ανέστη! ».

□ «Θα προτιμούσα να είμαι στην κόλαση, στην οποία είναι ο Χριστός (με συγχωρείτε για το παραδοξολόγημα!), παρά στον παράδεισο, που δεν έχει τον Χριστό».

□ «Παν μέτρον άριστον ο Θεάνθρωπος». «Μέτρον πάντων ο Θεάνθρωπος».

□ «Οι άνθρωποι καταδίκασαν τον Θεό εις θάνατον· ο Θεός όμως με την Ανάστασή Του καταδικάζει τους ανθρώπους εις αθανασία».

□ «Αν ο Χριστός δεν αναστήθηκε, γιατί τότε να πιστεύει κανείς σ' Αυτόν;».

□ «Ομολογώ, ειλικρινώς, ότι εγώ ουδέποτε θα πίστευα στον Χριστό, αν δεν είχε αναστηθεί και δεν είχε νικήσει τον θάνατο, τον μεγαλύτερο εχθρό μας».

□ «Σωτηρία σημαίνει να εξασφαλισθεί για το σώμα και για την ψυχή αθανασία και αιώνια ζωή».

□ «Σε τέσσερις μόνο λέξεις συγκεφαλαιώνονται και τα τέσσερα Ευαγγέλια του Χριστού: Χριστός Ανέστη! Αληθώς Ανέστη!».

□ «Ο χριστιανισμός... θεμελιώνεται πάνω στο γεγονός της Αναστάσεως του Χριστού». «Γι' αυτό και πάλι και πολλάκις και αναρίθμητες φορές: Χριστός Ανέστη».

□ «Η Εκκλησία είναι η θεανθρώπινη αιωνιότητα, ενσαρκωμένη στα όρια του χρόνου και του χώρου». «Ο σκοπός της είναι υπερεθνικός, οικουμενικός, πανανθρώπινος: να ενώσει εν τω Χριστώ όλους τους ανθρώπους, χωρίς εξαιρέσεις εθνικότητας ή φυλής ή κοινωνικού στρώματος», «διότι τα πάντα και εν πάσι Χριστός...».

□ «Ο άνθρωπος γίνεται αληθινά πράος και ταπεινός, όταν κάνει καρδιά της καρδιάς του τον πράο και ταπεινό Κύριο Ιησού, Εκείνον που είναι ο μόνος αληθώς “πράος και ταπεινός τη καρδιά” (Ματθ. 11,29)».

□ «Η αγιότητα είναι η κατά χάριν ένωση με τον Θεό... είναι η ψυχή της παιδείας. Διότι, αν η παιδεία δεν μας αποκαλύπτει το αιώνιο νόημα της ζωής, χρειάζεται άραγε; Είναι προτιμότερο να είναι κανείς τίγρης μέσα στη ζούγκλα και λέων στην έρημο, παρά άνθρωπος στερημένος της αγίας παιδείας».

□ «Παιδεία χωρίς αγιότητα, “διαφώτιση”, χωρίς τον εν Αγίω Πνεύματι αγιασμόν, αυτά βρήκε η Ευρώπη στην ουμανιστική ειδωλολατρία της». «Η παιδεία, αντιτιθεμένη στο Ευαγγέλιο, γίνεται μια τραγική ματαιοπονία». «Η παιδεία είναι προβολή της αγιότητας».

□ «Τώρα, από τους Βίους των Αγίων γνωρίζουμε ότι ο άνθρωπος είναι μία ύπαρξη με τις πλέον μεγάλες διαστάσεις: εκτείνεται από τον διάβολο μέχρι τον Θεό και δύναται να γίνει και Θεός κατά χάρη και διάβολος, κατά την ελεύθερη βούλησή του».

□ «Την αγίαν ζωή δεν μπορούμε να τη ζούμε μόνοι μας, αλλά πάντοτε “συν πάσι τοις Αγίοις”, με τη βοήθεια και την καθοδήγησή τους, δια μέσου των αγίων μυστηρίων και των αγίων αρετών εν τη Εκκλησία».

□ «Το κτίριο του ευρωπαϊκού πολιτισμού οικοδομήθηκε δίχως Χριστό... να πώς οικοδομήθηκε το τεράστιο μηδέν». «Ο ευρωπαϊκός άνθρωπος δεν έχει λύσει το καταραμένο πρόβλημα του θανάτου, ο Θεάνθρωπος το επέλυσε με την Ανάσταση».

□ «Ο άνθρωπος είναι το μέτρο όλων των πραγμάτων». «Τούτο είναι η βασική αρχή και το κριτήριο του ουμανισμού». «Σε τελική ανάλυση, ο ουμανισμός είναι μηδενισμός». «Ο άνθρωπος προτιμά να υποκαθιστά τον Θεό. Αυτό αποδεικνύει ο ουμανισμός».

□ «Ο ευρωπαϊκός άνθρωπος είναι κουρασμένος από την ειδωλολατρία». «Πάνω από το ευρωπαϊκό νεκροταφείο αιωρείται το πράο και αγαθό κάλεσμα του Θεανθρώπου: “Δεύτε προς με πάντες οι κοπιώντες και πεφορτισμένοι, καγώ αναπαύσω υμάς”...». «Ένας άθεος αναπόφευκτα είναι ολοένα και αντιάνθρωπος και επομένως και απάνθρωπος». «Μόνο στον Θεάνθρωπο η σκέψη του ανθρώπου βαθμιαίως μεταμορφώνεται στην Παν-σκέψη και στον Παν-λόγο». «Με τον Θεάνθρωπο τα πάντα του ανθρώπου γίνονται παράδεισος, παράδεισος, παράδεισος».

□ «Η ιστορία του γένους των ανθρώπων δεν είναι άλλο παρά μια άσπλαχνη, τυραννική δικτατορία του θανάτου».

«Το δίλημμα είναι αρκετά προφανές, άνθρωπος ή θεάνθρωπος, θάνατος ή αθανασία». Το να αισθανθούμε το Θεό, σημαίνει να αισθανόμαστε αθάνατοι». «Έτσι, γύρω στην ουμανιστική Ευρώπη επικράτησε το σύνθημα, ο άνθρωπος είναι θνητό ον, ενώ στη ζωή μας επικράτησε η αρχή: Homo homini iurus».

□ «Κοντολογίς, μπορούμε να πούμε ότι ο ευρωπαϊκός άνθρωπος ανακήρυξε τον εαυτό του ως Θεό». «Δίχως αμφιβολία η Ευρώπη δεν πάσχει από τον αθεϊσμό, αλλά

από τον πολυθεϊσμό» .«Μήπως δεν χαρακτηρίζεται ο νέος ευρωπαϊκός φετιχισμός επίσης με την ανθρωποφαγία, αλλά μεταμφιεσμένη, πολιτισμένη ανθρωποφαγία;». «Πρέπει να απελευθερωθούμε από τον Θεό, αυτή είναι η επίσημη ή κρυφή επιθυμία πολλών θεμελιωτών του ευρωπαϊκού πολιτισμού».

□ «Τι μένει από την Ευρώπη, όταν από το σώμα της βγάλουμε έξω το Θεό; Ένα πτώμα». «Όλοι οι ήλιοι και τ' αστέρια δεν αξίζουν όσο μια ψυχή». «Τι είναι οι άνθρωποι χωρίς το Θεό, αν δεν είναι όλοι τάφοι;». «Στον Ορθόδοξο Χριστιανό τίποτε δεν γίνεται κατά άνθρωπο, αλλά τα πάντα γίνονται κατά Θεάνθρωπο».

□ «Είμαι μια δορκάδα, αλλά πως;».«Δίχως την αγαθότητα και την αβρότητα, η ζωή είναι κόλαση». «Πάνω από όλα που αγαπώ, αγαπώ την ελευθερία. Αυτή αποτελείται από αγαθότητα, αβρότητα και αγάπη». «Αν εξέλεγα μεταξύ των πλασμάτων, θα προτιμούσα τον τίγρη, παρά τον άνθρωπο, διότι είναι λιγότερο αιμοδιψής από τον άνθρωπο, διότι και το φοβερότερο τέρας είναι λιγότερο φοβερό από τον άνθρωπο». «Με τη νοημοσύνη, δίχως την αγαθότητα και την αβρότητα, ο άνθρωπος είναι ένας τέλειος διάβολος».

9. Κατακλείδα

Σεβαστό Εκκλησίασμα. Με όσα σας κήρυξα για την βιωτή και διδασκαλία του Οσίου Ιουστίνου Πόποβιτς, προσπάθησα στιγμιότυπα κάποια-ελάχιστα να σας μεταδώσω. Το όλον, ο Όλος Όσιος, βρίσκεται στις αγκάλες του εν Τριάδι Θεού μας. Τον παρακαλούμε να μεσιτεύει και υπέρ όλων ημών στη Θεία Λειτουργία την σημερινή, εις τιμή και μνήμη Του. Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.